

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СОЦІО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

*О.О.Павленко, к.е.н., доц., Ю.Т. Алібекова, аспірант
Сумський державний університет, м Суми*

Питання забезпечення сталого розвитку соціально-економічних систем є досить важливим та актуальним, основою досягнення якого є екологізація управління.

Фундаментальні дослідження в галузі формування сталого розвитку знайшли своє відображення в працях таких вітчизняних вчених, як О.Ф Балацький [1], В.А. Голян [2], Б.М. Данилишин [2, 3], М.І. Долішній, Н.Е. Деєва, А.Ю. Жулавський, В.М. Кислий [4], Л.Г. Мельник [5], Г.А. Моткін, О.Г. Осауленко, О.Є. Стогній [6], М.А. Хвесик [2], Б.В. Яценко [7] та ін.

Важливим внеском в розробці теорії та практики щодо формування сталого розвитку є досвід зарубіжних учених, таких, як Г. Дейлі, Е. Денісон, Д.Л Медоуз, Д.Х Медоуз, Й Рандерс, Р. Солоу, Т. Тернер, Дж. Форрестер, К.Б. Хатчинсон, Й Шумпетер та ін.

Вперше термін „сталий розвиток” було використано в документах у 70-х роках ХХ ст., коли з’явилась ідея розробки Всесвітньої стратегії охорони природи [3]. Також воно згадувалося у 1978 р. ще в роботах Мальтуса.

Офіційно поняття „сталого розвитку” прийнято в червні в 1992 р. в Ріо-де-Жанейро на конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку (Саміті Землі).

На основі аналізу таких понять як: екологізація людини, екологізація виробництва, екологізація економіки, екологізація системи управління [1, 4, 5, 7], нижче ми наводимо власне визначення поняття екологізації управління.

Екологізація управління – це управління, що базується на усвідомленні нерозривності зв’язку людини з природою; відповідальності за діяльність, пов’язану з перетворенням навколишнього природного середовища; використанні методів, функцій та принципів управління, що є соціо-еколого-орієнтованими. При цьому постановка цілей, організація їх реалізації та безпосереднє виконання здійснюються в контексті урахування екологічних факторів, що стимулює утворення соціо-еколого-економічної структури управління та процесу постійного її удосконалення.

Сформовані нами концептуальні основи екологізації управління в контексті забезпечення сталого розвитку соціо-економічних систем відображають процеси екологізації управління як на мікрорівні, так і на макрорівні. Звичайно, необхідною умовою досягнення цілей сталого розвитку є екологізація на всіх рівнях від невеликого міста до мегаполісу, від нижчої адміністративно-територіальної одиниці до регіону, держави, міждержавних об’єднань, враховуючи їх можливості, потреби, переваги та недоліки.

Основні рівні екологізації, на основі яких можливе наближення до сталого розвитку соціо-економічних систем включають наступні складові екологізації управління:

- формування основ екологізації виробництва (x_1);
- аналіз передумов екологізації виробництва (x_2);
- екологізація людини (x_3);
- екологізація державного управління (x_4);
- екологізація економіки (x_5);
- екологізація підприємства (x_6);
- екологізація процесів управління підприємством (x_7);
- екологізація виробництва (x_8).

В результаті поетапного виконання зазначених складових екологізації управління досягається приріст результативності функціонування:

$$\Delta P = f\left(\sum_{i=1}^n x_i\right) \rightarrow \max \quad (1)$$

де ΔP - Приріст результативності функціонування;

x_i - складові екологізації управління;

$i = 1 \div 8$.

Основою екологізації виробництва є екологізація людини, державного устрою, підприємства, управління підприємством. У процесі функціонування підприємства під впливом

зовнішніх і внутрішніх факторів в результаті екологізації виробництва підприємство спроможне забезпечити приріст результативного функціонування. Саме тому є підстави стверджувати, що саме екологізація людини є стартовим елементом в процесі формування концепції сталого розвитку.

Сталий розвиток прийнято розглядати як гармонічний розвиток трьох структурних підсистем: соціуму, економіки та екології, де економіка і екологія є базисом сталого розвитку, а соціальна підсистема - його надбудовою [6].

Серед систем, створюваних людьми, виокремилась особлива категорія так званих цілеспрямованих систем, до яких належать соціально-економічні.

Соціально-економічна система - складна ймовірнісна динамічна система, що охоплює процеси виробництва, обміну, розподілу й споживання матеріальних та інших благ. Соціально-економічні системи належать до класу кібернетичних, тобто, керованих систем. Системою називають комплекс взаємопов'язаних елементів разом із відношеннями (зв'язками) між цими елементами та між їхніми атрибутами, які спільно реалізують певні цілі [8].

Соціально-економічні системи можна віднести до складних імовірнісних динамічних систем, в яких відбуваються процеси виробництва, розподілу, обміну й споживання матеріальних та інших благ.

Соціально-економічна система розвивається через еволюцію продуктивних сил і відновлення економічних взаємин, які створюють умови для подальшого розвитку продуктивних сил. Сучасність соціально-економічної системи визначається темпами розвитку продуктивних сил, а це свідчить про досконалість економічних взаємин.

Важливим аспектом забезпечення сталого розвитку соціально-економічних систем є їх вивчення та визначення їх типологізації та властивостей.

Таким чином, концептуальні положення екологічно сталого розвитку повинні реалізовуватися у контексті екологізації державного управління, економіки, управління підприємства та виробничої системи. Ці складові процесу екологізації разом є основою екологічно безпечного соціально-економічного розвитку держави, ключовим елементом якого є екологізація людини.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Балацкий О.Ф. Экономический потенциал административных и производственных систем: [монография под общей ред. О.Ф. Балацкого]. – Сумы: ИТД «Университетская книга, 2006. – 973 с.
2. Данилишин Б.М. Економіка природокористування. Підручник / Б.М. Данилишин, М.А. Хвесик, В.А. Голян. Видавництво : К.: Кондор
3. Данилишин Б.М. Наукові нариси з економіки природокористування. / Б.М. Данилишин; [монографія]. – К.:РВПС України НАН України, 2008. – 280 с.
4. Кислый В.Н. Экологизация управления предприятием / В.Н. Кислый, Е.В. Лапин, Н.А. Трофименко. - Сумы: ВТД „Университетская книга”, 2002. - 232
5. Мельник Л.Г. Экологическая экономика / Л.Г. Мельник; [учебник]. – Сумы: Издательство «Университетская книга», 2001. – 350 с.
6. Стогній О.Є. Соціально-економічні системи розвинутих країн: основи типологізації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон.: наук. спец. 08.05.01 – НАН України; Інститут світової економіки і міжнародних відносин. – К., 2002. – 274с.
7. Яценко Б.В. Екологізація управління теплоенергетичним комплексом в умовах корпоратизації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук.: спец. 08.08.01 / Б.В. Яценко. – Суми, 2001. – 20с.
8. Хохлопедія: Українська енциклопедія [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.hohlopedia.org.ua/modelyuvannya_ekonomiky/page/sotsialno-ekonomichna_systema.407/